Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

7
2023

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

7491
ISSN: 2992-8982

1931 TDIU TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 406 sahifa, 30-iyul, 2023-yil.

Bosh muharrir:
Sharipov Qoʻngʻirotboy Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abdurahmonov Qalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sogʻliqni saqlash, madaniyat va sport masalalari boʻyicha maslahatchisi oʻrinbosari
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., OʻzR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri oʻrinbosari
Sharipov Qoʻngʻirotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., OʻzR Tabiat resurslari vaziri oʻrinbosari
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpogʻiston Resp. Tabiat resurslari qoʻmitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., OʻzR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, OʻzR Bosh prokuraturasi boshqarma boshligʻi oʻrinbosari
Ochilov Farxod, OʻzR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti boʻlimi boshligʻi
Eshov Mansur Poʻlatovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat boʻyicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar boʻyicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "OʻIRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari boʻyicha prorektori
Karimov Norboy Gʻaniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasi professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar doʻstligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universititi rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Poʻlatov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamgʻarmasi ijrochi direktori oʻrinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta oʻqituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktaranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta oʻqituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Fargʻona davlat universiteti dotsenti

Ekspertlar kengashi:
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov Toʻlqin Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

Oʻzbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan roʻyxatdan oʻtkazilgan.

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, OʻzR Tabiat resurslari vazirligi, OʻzR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Green Economy Transition Strategy for Uzbekistan 6
Raekwon Chung, Chairman, Supervisory Committee for New Climate Innovation Center at TSUE

Jahon Savdo Tashkilotiga a'zolikning dolzarb masalalari....8
Nodira Shotursunova, Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

"Yashil iqtisodiyot"dan "yashil taraqqiyot" sari 12
Shoyqulov Baxtiyor Bakirovich, t.f.n., dotsent

Tadbirkorlik faoliyatida yuzaga keladigan risklarni sug'urtalashning mohiyati va xususiyatlari....16
Egamov Zoxid Baxtiyarovich, bosh mutaxassisi

Unleashing the Potential of Human Capital for Green Development:
Bridging the Gap between Environmental Sustainability and Skill Development 26
Muratova Muzayana, Teacher

Анализ состояния применения механизма инновационного управления
инфраструктурами нефтегазовых предприятиях в условиях глобальной потепление земли....34
Кучаров Аброр Сабиржанович, профессор; **Динара Нурмамад кизи Ишманова,** доцент; **Тю Константин Геннадьевич,** соискатель

Enhancing Methodology for Developing Professional and Communicative Skills
of Future Economists in the Context of Teaching English and Green Economy 39
Nargiza Samandarova Muxammadovna, Teacher

The Role of Higher Education in Shaping a Sustainable Green Economy....47
Ikromov Sayidolim, Teacher

O'zbekistonda yashil turizmni rivojlantirish istiqbollari....54
Rasulova Nigora Yusupovna, kafedra assistenti

Qishloq hududlarini rivojlantirishda agroturizmning ahamiyati 58
Jontemirova Iroda Ikrom qizi, talaba

Iqtisodiy rivojlanish yo'lida "Yashil iqtisodiyot"ning o'rni 61
Hamroyeva Sevinchbonu Hamroyevna, talaba

O'zbekistonda yashil iqtisodiyot va yashil byudjetlashtirish tizimiga o'tishning ahamiyati....64
Raxmanov M. A., tayanch doktorant

Sustainable Globalization: Nurturing a Green Economy in Higher Education....68
Tukhtaeva Shakhnoza, Teacher

Qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishni investitsiyalar yordamida oshirish xususiyatlari....75
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, kafedra dotsenti; **Djumaniyazov Ubbiniyaz Ismayl uli,** tayanch doktoranti

Qishloq xo'jaligi nisbiy samaradorligini baholash 79
Berkinov Bozorboy, iqtisodiyot fanlari doktori, professor; **Qulmatova Sayyora Safarovna,** PhD; **Ruxsatova Rushana O'ktamovna**, erkin tadqiqotchisi

O'zbekiston Respublikasidagi yirik tijorat banklari kreditlash amaliyotining ekonometrik tahlil va natijalari 86
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich, mustaqil izlanuvchi

O'zbekistonda eksportni kreditlash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari....97
G'aniyev Shaxriddin Abduvoxidovich, i. f. d., professor; **Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich,** i. f. f. d. (PhD)

Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari. 102
Raxmanov Mexridin Sindarovich, kafedra dotsent v. b.

Banklarda moliyaviy resurslarni boshqarishning ayrim rivojlangan mamlakatlar tajribasi....106
Ortiqov Uyg'un Davlatovich, kafedra dotsenti, i.f.n.

Зарубежный опыт в области цифровизации цепочки поставок продуктов питания 115
Марданова Барно Асатуллоевна, докторант

Environmental culture and building the ecosystem performance: An empirical analysis from Uzbekistan 119
Aziz Zikriyoev, PhD

Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatini oshirishda innovatsiya
va raqamlashtirish bo'yicha xorij tajribasi....129
Kambarova Sh. M. i.f.b.f.d. PhD

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Xalqaro dividend siyosati tajribalarida "S&P 500 dividend aristocrats" amaliyoti va uni milliy fond bozorida qo'llash imkoniyatlari 134
Sherkuziyeva Nasiba Abrorovna, dotsent

Yirik sanoat korxonalarida innovatsion menejmentni joriy etish asosida mehnat samaradorligini oshirish yo'llari 139
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i. f. b. f. d. (PhD), dotsent; **Saotaliyeva Nozima Isomiddinovna,** talaba

Byudjyetdan tashqari mablag'lari samaradorligini oshirishda davlat xaridlarining roli 147
Norov Akbar Ruzimamatovich

O'zbekistonda sanoat kooperatsiyasi asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliylashtirish jarayonlari tahlili 151
Egamberiyev Shuxrat Satimbayevich, i.f.f.d.(PhD)

Aholining tadbirkorlik faolligini oshirishda oilaviy tadbirkorlikning roli 158
Xudayarova Maftuna Shavkatovna, tayanch doktorant

Elektron tijoratni samarali tashkil etishda raqamli platformalarning yaratilish texnologiyasi 164
Karimova Shirin Zoxid qizi, tayanch doktorant

Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirish mexanizmini takomillashtirish orqali aholi bandligini ta'minlash 168
Shakirova Nigora Axralovna, kafedra dotsenti v.b.

Aglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanini harakatlantiruvchi omili sifatida 172
Raximbayev Akmal Azatboyevich, mustaqil tadqiqotchi

Overview of Environmental Management in Uzbekistan: A Comparative Analysis of Protected Areas and Waste Management......177
Mamadjonova Sarvinoz Sharifjonovna, PhD

Obligatsiyalar bozorining paydo bo'lishi va uning iqtisodiyotga kapital jalb qilishdagi ahamiyati 182
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, tayanch doktorant

Iqtisodiy subyektlarga soliq yukini hisoblashning ahamiyati va zarurati......186
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich, mustaqil izlanuvchi

Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari......195
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li

Yangi O'zbekiston taraqqiyotida sug'urta munosabatlarini amalga oshirishning ahamiyati va zarurligi......199
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi, tayanch doktorant

Assotsiativ qoidalar va bozor savatlarining tahlili 205
Sh. B. Rajabov; Sadinov Aziz Ziyadullayevich, 3 st year doctoral student

Mamlakatda davlat soliq xizmati organlari soliq ma'muriyatchiligi faoliyati tahlili......210
Tashmuxamedova Yayra, tadqiqotchi

Exploring the Integration of Management and Marketing Strategies in Higher Education Institutions: Addressing Crucial Gaps for Enhanced Organizational Performance......213
Rakhimova Gulnoza, Teacher

Особенности научной биографии художника Урала Тансыкбаева (на материале эпистолярного наследия)......218
Искендир Аккуралай Абдиуалиевна, докторант

Raqamli iqtisodiyot: milliy iqtisodiyot drayveri 222
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna, kafedra dotsenti; **Berdiyeva Janonaxon Jahongir qizi**

Роль цифровизации туристической отрасли в повышении её экспортного потенциала страны 228
Суюнова Фотима Баходир кизи, базовый докторант

Таргетирование инфляции в Узбекистане: предпосылки применения и первые итоги 233
Рашидов Рахимжон Искандарович, в.и.о доцента; **Якубова Шамшинур Шухратовна,** к.э.н., доцент, докторант (DSc)

O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyati va uning barqarorligini ta'minlashda sug'urtaning o'rni 240
Nomozova Qumri Isoyevna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini takomillashtirishning xorijiy davlatlar tajribalari......248
Nazarov Qilich Xolmuradovich, kafedra assistenti

Bank moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda huquqiy mexanizmlarning o'rni......255
Akbarov Behzodhon Ulug'bek o'g'li, mustaqil tadqiqotchi

Tijorat banklarida muammoli aktivlarni boshqarishning dolzarb masalalari......262
Do'sanov Doniyor, magistr

Tijorat banklarida raqamli texnologiyalarni joriy qilish xususidagi ilmiy-nazariy qarashlar 269
N. N. Ro'ziyev

Exploring the Potential of Islamic Finance in Uzbekistan 277
Sattorova Nasiba G'anijon qizi, Teacher

O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari faoliyatini tartibga solish tizimining zamonaviy holati 284
Murodova Dilnoza Choriyevna, PhD

Kredit mexanizmini metodologik asoslarini takomillashtirish 288
Gadoyev So'hrob Jumakulovich, mustaqil tadqiqotchi

Korxonalarda raqamli marketing vositalaridan foydalanish xususiyatlari 295
M. A. Saparova, talaba

Приоритетные направления модернизации системы подготовки туристских кадров 299
Очилова Хилола Фармоновна, к.э.н., доцент

Improving the use of competitive strategies in the management of sewing and knitting enterprises during green development 304
Vafoyeva Dilafruz, Teacher

O'zbekistonda savdo xizmatlari sohasining rivojlanish tendensiyasi va istiqbollari 311
Xojiyev Elshod Yoqub o'g'li, katta o'qituvchisi, PhD

O'zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy himoya qilishning zamonaviy statistik usullaridagi tahlili 316
Kutbitdinova Muhayyoxon Inoyatovna, tayanch doktorant

O'zbekiston to'qimachilik sanoatida CRM strategyalaridan foydalanish yo'llari 323
Xalilova Nafisa Komilovna, magistrant

Ko'zi ojiz shaxslarni ish bilan ta'minlashni qonunchilik vositasida tartibga solishdagi xorijiy tajriba 327
Usmonov Ziyodulla Ulmas o'g'li, tayanch doktarant

Оптимизации операционной стратегии и повышение экономического потенциала хлопково-текстильных кластеров 334
Джурабаев Отабек Джурабаевич, доцент кафедры

Необходимость управления активами и пассивами современными банками Узбекистана 341
Фаттахова Муниса Абдухамитовна

Transport logistika xizmatini eksportni takomillashtirishga ta'siri 349
Jumabayeve Akmole Sheraliyevich, magistrant

Цифровая валюта: возможные последствия вывода из обращения наличных денег 354
Бахромов Мирзаахмад Рустам угли, студент; **Абдикаримова Динара Рустамхановна,** научный руководитель, д. э. н. (DSc)

Systematic mapping study of higher education in green development context 361
Asqarova Feruza Abdullaevna, Senior Teacher

O'zbekistonda rekreatsiya turizmini rivojlantirish imkoniyatlari 368
Vayskulov Ramazon Alisher o'g'li, kafedra o'qituvchisi; **Shaymanova Nigora Yusupovna,** tayanch doktoranti

Особенности подготовки юных футболистов на этапах начальной подготовки, спортивно – оздоровительном и групп начальной специализации 373
Д. К. Исмагилов, кандидат педагогических наук, доцент

Optimizing Financial Resources Management in Treasury Systems for Sustainable Green Development 377
Shodmonkulova Shahlo, PhD student

Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional asoslarini takomillashtirishning xorij davlatlar tajribasi 384
Mamatov Sardor Axmatjonovich, mustaqil tadqiqotchi

Bank tizimida resurs bazasini mustahkamlash yo'llari 390
Voxidov Oybek Rozikovich, mustaqil tadqiqotchisi

Integrating Career-Oriented Communication Competences in English Language Teaching for Future Specialists in Higher Education Institutions: A Catalyst for Green Economy 398
Rajapov Sulaymon Nuraddin Ugli, Teacher

Tijorat banklari faoliyatida raqamli texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini baholash istiqbollari 406
Fayziyeva Muyassarzoda Xancharovna, mustaqil izlanuvchi (PhD)

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT VA YASHIL BYUDJETLASHTIRISH TIZIMIGA O‘TISHNING AHAMIYATI

Raxmanov M. A.
Andijon qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti 1-kurs tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqola so‘ngi yillarda mamlakatimizda olib borilayotgan yashil byudjetlashtirish sohasidagi ishlar tadqiq qilingan. Xususan, mamlakatimiz rahbari tomonidan qabul qilingan qonun va uning amaldagi ijrosi, xalqaro tajribalarni o‘rganish va ularni yurtimizda joriy etishning ustuvor jihatlarini yoritilgan. Shuningdek maqolada “yashil” byudjetlashririshning mamlakat rivojidagi amaliy ahamyati haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: jamiyat, iqtisodiyot, resurs, dastur, ehtiyoj, rivojlanish, yashil iqtisodiyot, yashil byudjetlashtirish, davlat byudjeti, byudjet xarajatlari, energetika, yashil makon, modernizatsiyalash, moliyaviy resurs, yer, ekalogiya, atrof-muhit, mahsulot, sanoat, energiya.

Аннотация: В данной статье рассматривается работа в области зеленого бюджетирования, проводимая в нашей стране в последние годы. В частности, были выделены приоритетные аспекты принятого главой нашей страны закона и его фактическая реализация, изучение международного опыта и его реализация в нашей стране. Также в статье рассматривается практическое значение “зеленого” бюджетирования в развитии страны.

Ключевые слова: общество, экономика, ресурс, программа, потребность, развитие, зеленая экономика, зеленое бюджетирование, государственный бюджет, расходы бюджета, энергетика, зеленое пространство, модернизация, финансовый ресурс, земля, экология, окружающая среда, продукт, промышленность, энергетика.

Abstract: This article examines the work in the field of green budgeting carried out in our country in recent years. In particular, the priority aspects of the law adopted by the head of our country and its actual implementation, the study of international experiences and their implementation in our country were highlighted. The article also discusses the practical significance of “green” budgeting in the country’s development.

Key words: society, economy, resource, program, need, development, green economy, green budgeting, state budget, budget expenditures, energy, green space, modernization, financial resource, land, ecology, environment, product, industry, energy.

“Dunyoda hech qachon bir xil tong otkan emas”. Mazkur ibora paydo bo‘lganidan buyon ming yillar o‘tdi. Bu-butun koinot, tabiat va bashariyat doimiy o‘zgarishda, yangilanishda, deganidir[1].

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev 2017-yil 14-yanvardagi Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma’ruzasida “Makroiqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamlash va iqtisodiy o‘sishning yuqori sur’atlarini saqlab qolish, jumladan, Davlat byudjeti barcha darajada mutanosib, milliy valyuta va ichki bozordagi narx darajasi barqaror bo‘lishini ta’minlash – eng muhim ustuvor vazifamizdir” deb ta’kidlagan edilar[2].

Iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun uning turli bo‘limlari, tarmoqlari va sohalari o‘rtasida o‘zaro mutanosiblikni ta’minlanmasligi mamlakatda iqtisodiy resurslardan samarasiz foydalanishga bu esa o‘z navbatida iqtisodiy inqirozlarni yuzaga kelishiga, ishsizlik va inflatsiya darajasining oshib ketishiga va aholining ijtimoiy-iqtisodiy turmush darajasiga salbiy ta’sir ko‘rsatishiga sabab bo‘ladi.

Mamlakatda tarkibiy o‘zgartirishlarni chuqurlashtirish, iqtisodiyotning bazaviy tarmoqlarini modernizatsiyalash va diversifikatsiyalash hamda hududlarni bir maromda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

1 Mirziyoyev Sh. M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiasi.-T. : O‘zbekiston nashryoti. –2022 y, –4 bet. 416

2 Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Mamlakatimizni 2016-yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017-yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma’ruza, 2017-yil 14-yanvar. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017. 8-b.

Iqtisodiyot energiya samaradorligining past darajasi, tabiiy resurslardan nooqilona foydalanish, texnologiyalar yangilanishining sustligi, "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish uchun innovatsion yechimlarni joriy etishda kichik biznes ishtirokining yetarli emasligi mamlakatni barqaror rivojlantirish sohasidagi ustuvor milliy maqsadlar va vazifalarga erishishga to'sqinlik qilmoqda.

Uzoq muddatli strategiyaning mavjud emasligi "yashil" texnologiyalarni joriy etish va "yashil" iqtisodiyotga o'tish bo'yicha tizimli choralar ko'rishni ta'minlashga imkon bermayapti.

2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida belgilangan vazifalarni izchil amalga oshirish, shuningdek, Parij bitimi (Parij, 2015-yil 12-dekabr) majburiyatlari bajarilishini va O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishini ta'minlash maqsadida 04.10.2019-yildagi PQ–4477-son "2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"[3] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori qabul qilindi.

Shuningdek O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2023-yil 2-dekabrdagi "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ–436-son qarori qabul qilindi. 2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasida "yashil" iqtisodiyotga o'tish va "yashil" o'sishni ta'minlash dasturi tasdiqlandi. U quyidagi strategik maqsadlarga erishishga mo'ljallangan:

- issiqxona gazlarining ajratmalarini 2010-yildagi darajadan 35% ga qisqartirish;
- qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ishlab chiqarish quvvatini 15 GVt ga oshirish va ularning ulushini elektr energiyasini ishlab chiqarish umumiy hajmining 30%idan ko'prog'iga yetkazish;
- sanoat sohasida energiya samaradorligini kamida 20%ga oshirish;
- yalpi ichki mahsulot birligiga to'g'ri keladigan energiya sarfi hajmini, shu jumladan, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish hisobiga 30%ga kamaytirish;
- iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida suvdan foydalanish samaradorligini sezilarli darajada oshirish, 1 mln gektargacha-maydonda suv tejovchi sug'orish texnologiyasini joriy etish;
- yiliga 200 mln ko'chat ekish va ko'chatlarning umumiy sonini 1 mlrd dan oshirish orqali shaharlardagi yashil-maydonlarni 30%dan ortiqroqqa kengaytirish;
- qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlash darajasini 65%dan oshirish va boshqalar. Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi "yashil" iqtisodiyotni ilgari surish va "yashil" o'sish tamoyillarini joriy etish, iqtisodiyot tarmoqlarida issiqxona gazlari

"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish nafaqat alohida milliy iqtisodiyotni, balki butun sayyora barqarorligini belgilaydigan global tendensiyadir. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tavsiyasiga ko'ra, davlatlar o'z yalpi ichki mahsulotining hech bo'lmaganda 1 foizini "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishga yo'naltirishi lozim. Bu ko'rsatkich AQSH, Shvetsiya, Italiya va boshqa iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda 1 foizdan oshmagan bir paytda, Koreyada 3 foizni tashkil etmoqda.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan 2019-yilda O'zbekiston MDH davlatlari orasida birinchi bo'lib Global yashil o'sish institutiga a'zo bo'ldi. Yurtimiz Parij bitimi doirasida 2030-yilga qadar parnik gazlarni atmosferaga chiqarishni 10 foizga qisqartirish bo'yicha o'z zimmasiga olgan majburiyatlarni muntazam bajarib kelmoqda[4].

Barchamizga ma'lumki, iqtisodiy rivojlanishning har bir bosqichida atrof-muhit, tabiat iqtisodiyotning asosiy elementi, omili sanaladi. Tabiat va iqtisodiyotning mukammal muvozanatlashgan o'zaro munosabati yashil iqtisodiyot konsepsiyasida namoyon bo'ladi. Yashil iqtisodiyot oxirgi yigirma yillik mobaynida shakllangan iqtisodiy-ijtimoiy yo'nalish bo'lib, unga ko'ra iqtisodiyot tabiiy muhitning mustaqil bo'lmagan komponenti hisoblanib, aynan tabiiy muhit doirasida shakllanadi va rivojlanadi[5]. Yashil iqtisodiyotning bosh vazifasi ishlab chiqarish hamda iste'mol qilish jarayonlarini ekologik standartlarga mos tarzda o'zgartirish (ecologization) dan iboratdir.

Shuni ham alohida ta'kidlash kerakki, har bir mamlakat o'z iqtisodiy, tabiiy va inson resurslari potensiali, yutuq va kamchiliklaridan kelib chiqqan holda, o'z yashil iqtisodiyotini yaratadi chunki, hozirda universal yashil iqtisodiy tizim modeli mavjud emas.

O'zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiyalash sharoitida yashil iqtisodiyotning o'rnini yuqori baholash mumkin. Chunki, mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni shakllantirish masalasining muhim ekanligi tabiiy resurs potensialini saqlash, atrof-muhitga zarar keltirmaydigan ishlab chiqarishni tashkil etish va shu bilan bir qatorda yuqori o'sish sur'atlariga erishish lozimligi bilan xarakterlanadi. O'zbekistonning yuqori tabiiy resurs va inson kapitaliga ega ekanligini unda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun ko'plab imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi.

3 https://lex.uz/docs/–4539502
4 https://yuz.uz/uz/news/ananaviy-iqtisodiyotdan-yashil-osish-sari
5 Бобылев С.Н., Захаров В.М. Модернизация экономики и устойчивое развитие. М: Экономика, 2011, стр.14

O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish nihoyatda zaruriy shart hisoblanadi. Zero, mamlakatimiz aholisi soni katta sur'atlarda ortib, bu ularni yaxshi sharoitlar, ichimlik suvi, elektr energiyasi, transport xizmatlari va boshqalar bilan ta'minlash zarurligini va bu sohadagi xarajatlar ortishini taqozo etadi. So'ngi yillarda davlat byudjeti mablag'laridan foydalanishning shaffofligi hamda oshkoraligini ta'minlash maqsadida chop etib kelinayotgan "Fuqarolar uchun byudjet" yoki openbudget.uz axborot portali ma'lumotlari asosida xulosa qiladigan bo'lsak, davlat byudjeti xarajatlari tarkibida iqtisodiy xarajatlar, jumladan, suv xo'jaligi ekspluatatsiyasi xarajatlari, umumiy foydalanishdagi avtomobil yo'llarini saqlash, sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash uchun xarajatlar, tabiatni muhofaza qilish xarajatlari sezilarli darajada ortib bormoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi uchun davlat byudjetidan 2020-yilda 27.5 mlrd so'm, 2021- yilda 28.7 mlrd so'm ajratilgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2022-yilda 34.8 mlrd so'mni tashkil etgan.

Mamlakatimizda Fransiya tajribasi o'rganilgan holda yashil byudjetlashtirishga o'tish bosqichlari amalga oshirilmoqda. 2021-yilda O'zbekiston yerlarning meliorativ holatini tiklash, yashil transport tizimini qo'llab-quvvatlash maqsadida 870 mln AQSH dollari miqdoridagi suveren obligatsiyalarni chiqardi.Lekin xalqaro tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, YaIMning 6 foiziga ga teng bo'lgan moliyaviy resurslar sarflangan taqdirga ijobiy natijalarga erishish mumkin. Ham davlat, ham xususiy investitsiyalarni bu sohaga jalb qilish ustuvor maqsad hisoblanadi.

O'zbekistonda yashil byudjetlashtirishni amalga oshirish va yanada rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilishi zarur bo'lgan chora tadbirlar quyidagilardan iborat:

- elektr energiyasi ishlab chiqarish quvvatlarini jadal rivojlantirish uchun zamonaviy "yashil" va energiya tejamkor texnologiyalarni kiritish;
- qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish va qo'llab-quvvatlash dasturini ishlab chiqish;
- sanoat tarmoqlarida yo'qotishlarni kamaytirish va resurslarni ishlatish samaradorligini oshirish bo'yicha "yashil" iqtisodiyotga o'tish va energiya tejamkorlik dasturini ishlab chiqish;
- "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish maxsus jamg'armasini tashkil etish va jamg'armaga moliyaviy mablag'larni jalb qilish;
- yashil" iqtisodiyotga o'tish loyihalarini moliyalashtiruvchi xalqaro moliyaviy institutlar va boshqa "donor" tashkilotlarning mablag'larini jamg'armaga jalb etish choralarini ko'rish;
- - "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish doirasidagi loyihalarga yo'naltiriladigan moliyaviy mablag'larni samarali foydalanish maxsus mexanizmini yo'lga qo'yish.
- aholi va davlat energiya iste'molida energiya tejamkor texnologiyalarni qo'llash bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqish;
- "yashil" uy va binolarni qurish bo'yicha amaliy taklif va ishlanmalar ishlab chiqish:

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot mavjud resurslardan tejamkorona foydalangan holda har tomonlama zararsiz ishlab chiqarish jarayonini yo'lga qo'yish hamda ekologik toza mahsulot ishlab chiqarishga yo'naltirilgan tizimdir. Yashil iqtisodiyot nazariyasining bugungi kunda bu qadar keng quloch ochishining asosiy sababi, bu mavjud ekologik muammolarning global ahamiyat kasb etayotgani hamda yashil iqtisodiyot taklif etayotgan tovar va xizmatlarning aholi ehtiyojini qondirish bilan bir qatorda mavjud muammolarni bartaraf etishga qaratilganligida deyish mumkin. O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni keng joriy etish mamlakat tabiiy resurslaridan yanada oqilona foydalanish, turli xil ekologik muammolarni bartaraf etish, aholining eko-savodxonligini oshirgan holda iqtisodiy o'sishni ta'minlashga sharoit yaratadi. Iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning bu yunalishni shakllantirish va rivojlantirish uchun yurtimizda barcha imkoniyat va sharoitlar mavjuddir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiasi.-T. : O'zbekiston nashryoti. –2022 y, –416 bet.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2019-yil 4-oktabrdagi "2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "Yashil" Iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4477-son qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2023-yil 2-dekabrdagi "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ–436-son qarori.

4. Mirziyoyev Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016-yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017-yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017-yil 14-yanvar. – Toshkent: "O'zbekiston", 2017. 8-b.
5. A. V. Vaxabov, Sh. X. Xajibakiyev, Sh. I. Raxmanov, X. A. Usmanova, "Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar" o'quv qo'llanma – T. : "Voris-nashriyot", 2014-y.
6. Бобылев С.Н., Захаров В.М. Модернизация экономики и устойчивое развитие. М: Экономика, 2011.
7. O'lmasov A., Vaxobov A. V., Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik – T. : Iqtisod-moliya, 2014.
8. Корнева А.А. "Зеленая" экономика и цифровизация в экономической основе концепции устойчивого развития // Научный сетевой журнал "Интеграл" №4/2022.

Internet saytlari:

1. https://lex.uz/docs/–4539502
2. https://yuz.uz/uz/news/ananaviy-iqtisodiyotdan-yashil-osish-sari
3. http://www.lex.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining qonunchilik hujjatlari sayti.
4. http://www.gov.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligining sayti.
5. http://www.stat.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo'mitasi.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Xondamir Ismoilov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Тел.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

«Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot» jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani Kumushkon ko'chasi 26-uy.